



Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum sit virtus specialis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

tur altera natura, evidenter patet, quod inclinatio natura pree-
minet omni habitu.

¶ Ad secundum dicunt etiam cum distinctione, q̄ causa est dupli-
cis ordinis, quædam ordinata immediate ad propriam operatio-
nem, vt calor ad calcificandum; quædam immediate ordinata ad

actionem superioris

cavæ, & mediante

illa ad operationem

propriam. In primo

genere causarum, vera

et maior, q̄ causia

habens operari, & tol-

ere impedimenta ma-

giæ secundum opera-

nem, quam lecendum

tolle impedi-
menta, indicanda est: in

secundo autem cau-

sum genero non est

vera. Et in promptu-

ratio diversitatis est,

q̄ in illis causis pre-

cipuum, causam su-

periorum in illis vero

principale est respi-

care propriam ope-

rationem. Et proprie-

ta in illis causis pri-

cipialis, & immedia-

tus confidetur ab-

lanc impedimento-

rum superioris cau-

sum, quam facere ope-

rationem propriam,

qua mediante si pe-

sons causa actione

causam, hac ad ma-

iores. Ad minorem

vero dicunt, verum

ene, q̄ virtus habe-

re, & collere impe-

dimentata non vno

modo quilibet vir-

tus, hinc duo habet,

quoniam quædā vir-

tus sunt velut cau-

sum superioris ordinis:

& hinc primo ope-

ramur, & secundario

collum impedimen-

ti, ut nütia facit.

Quædam sunt infe-

rioris ordinis, qua-

primo ordinaria ad

operationem pro-

priam, virginitudo,

& temperancia: & quo-

nam primo ordina-

tur quilibet moralis

virtus ad rectam ele-

ctionem, qui est actus

voluntatis. Virtus

cum est habitus ele-

ctus est ethicæ, et ha-

bitus collum impe-

dimentata non vno

modo, sed alius ei-

clitionis: ac per hoc

participando electionem rectam moderate operantur, passiones

rectificando, & consequenter exteriora opera.

¶ Ad tertium iam paret responso, concedendo quod fortitudo,

& temperantia ponunt rectitudinem in operibus humanis, que-

nt ad se, sed non directè, nec uno & eodem modo in omni-

bis operibus eius, ut tam bis declaratur est.

¶ Ad quartum conceditur, quod virtus, & fortitudo est habitus

beneficium: sed non uno, sed multis modis rectificat dieros

actus concurrentes ad suum beneficium.

¶ Ad quintum gratis conceditur, quod fortitudo ponit excep-

tionem in actibus humanis diversis modis respectu dierorum

actuum, & non nisi tollendo impedimenta respectu principalis

actus, qui est electio.

¶ Ad secundum dicendū, quod

experiore virtutis actum quan-

doque aliqui efficient, nō habētes

virtutem ex aliqua alia causa q̄ ex

virtute. Et ideo Philos. in * 3. Ethic.

ponit quinque modos corū, qui

similitudinarie dicuntur fortes,

qui exercentes actum fortitudinis

præter virtutem: quod quidem

cōtingit tripliciter. Primo quidē,

qua feruntur in id quod est diffici-

le, ac si non esset difficile: quod in

tres modos diuiditur. Quandoq;

enim hoc accipit propter ignorā-

tiā, quia scilicet homo non perci-

pit magnitudinē periculi. Quan-

doq; hoc accedit propter hoc, q̄

homo est bona spes ad pericula

vincēda, puta, cū expertus est se

sæpe pericula evasisse. Quādoque

autem hoc accedit propter sci-
entia & artem, sicut cōtingit in

militibus, qui propter peritiam

armorū, & exercitū, nō reputant

grauia pericula belli, effimantes se

per suā artem posse contra ea de-
fendi, sicut Vegetius dicit * in lib.

de re militari. Nemo facere me-
tit, q̄ de bene didicisse confidit.

Alio modo agit aliquis actum for-

titudinis sine virtute propter im-

pulsum passionis, sive trifutis, quā

vult repellere, vel enā irā. Tertio

modo, ppter electionē non quidē

finis debitis, sed aliecius: tēporalis

commodi acquirendi, puta, hono-

ris, voluntatis, vel lucis; vel aliecius

incommodi vitandi, pura, virtu-

is, afflitionis, vel damni.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

Vtrum fortitudo sit virtus specialis.

¶ Ad secundum sic proceditur.

Videtur, quod fortitudo non

est virtus specialis.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ad

similitudinem corporalis fortitudi-

nus dicitur fortitudo anime, que

ponitur virtus, vt dictum * est: nec

tamen est contra rationē virtutis,

q̄ ex naturali cōplexione aliquis

habeat naturalem inclinationē ad

virtutem, vt * supra habuit est.

¶ Ad articulū V L V S I I .

OVAEST. CXXIII.

Quita est, cum nihil sit propter, vilis se tamquam finem, & omnia bona exteriora sunt minus bona quam virtutes ipsæ, que sunt interiora anima bona, que nec dari possunt, nec afferri ab omnibus, consequens est, quod hinc fortitudinis non recte ponatur quo dunque temporale bonum, puto, honor, voluptas, aut lucrum, & proprieata pugnantes pro gloria, aut imperio dilatando, quamvis fortissime le habeant, non sunt ratiem verè fortes, sed fortibus similes. & quia vita re male opponit, putativa, vituperativa, tristitia, & damnatio, originatur ex amore bonorum, quorum priuationes, annoe, mortis, ideo eadem ratione non recte ponitur fortitudinis nisi pugnare propter temporale datum, videtur tamquam propter finem.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod secundum Philosopham * in primo de cœlo, nomen virtutis refertur ad ultimum potentiam. Dicitur autem uno modo potentiam naturalis, secundum quam aliquis potest resistere corrumptibus. Alio modo secundum quod est principium agendi, ut patet in * 5. Metaphys. & ideo quia haec acceptio est communior, nomen virtutis secundum quod importat ultimam talis potentiam, est commune. Nam virtus communiter sumpta, nihil aliud est quam habitus, quo quis

Ad obiectio[n]em autem in oppositum de ciuitate, & temporalia bona dupliciter considerantur. Primum ab solleto, & sic non excludant bellum. Alio modo ut sunt admixticia virtutum, & sic redditus iusta bella. Litera autem loquitur quando in ipsis bonis temporalibus constitutur finis. Unde dicit tertius mode propter electionem non quidem insinuat quod tempora-

Super Questionis 122. Articulum tertium.

¶ *Narratio quidem a omisso secundo, dubium ex eodem.*

In articulo 3. audient quoniam non recusat, & non occurrit circa conclusionem hanc, videlicet, Foratudo est circa timores & audacias quasi cohibitorum timorum, & audaciarum moderationis. Ipsa enim 6. dictio se contra dictum S. Thomae arguere. In eius primo sic, Foratudo est cohibitor virtutum, scilicet timoris & audaciae. Propter ergo non est timoris cohibitor, & audaciae moderationis probatur ergo aedes duplex. Prima, quia foratudo habet cohibere ne timor & audacia esset, aut non continentur, aut ne exeat in affectum: secundo ex dictis. Thomae, scilicet fortitudinis est remouere impedimenta &c. Constat enim, quod virtus contra passionem impedit, ergo virtus est cohibenda. Secundo, omnis virtus est cohibitor viae fisi oppositi, scilicet timor quam audacia opponitur foratudo. Ergo. Tertio, Foratudo inclinat ne actus fortis sit audacia, sicut ne sit timor. Ergo non plus est cohibitorum timoris quam audacia. Quarto. Moderatio audaciae non est aliud quam facere, ut audiatur quando oportet &c. & non aliter: & sic etiam oportet facere in passione timoris, ergo si solitudo est moderationis auctor, est etiam moderationis timoris. Quinto, Ad hoc, quod ex audaci fia fortis, oportet sibi addere quod deficit, & lubrificare quod superabundat; & similiter ad hoc, quod ex timore fiat fortis, ergo per eas ratio virtutumque. Sexto, secundum Arift. Inclinatus in unum virtum debet transferre se in aliud oppositum, ut tandem veniat ad medium. ergo non plus cohibendus est timor quam audacia, nec plus moderanda audacia, quam timor.

¶ Ad hoc tria dicenda sunt. Primum est, quia ista verba, scilicet *cohibere*, *moderari*, quibus authorius fuit, non sunt ut dilipantur, aut composita intelligenda, ut ille boni homini solus intelligatur. Expressio namque in hac eadem quia *author uscirum repressions voluntatis* *reprobandi audaciae*, ut patet in art. 6. in corpore: & moderationis vocabulo respectu timoris, ut patet in articulo 4. ad 2. Unde manifestum curibet esse potest, quod secundum unum doctri-
nam fortitudo est repressionis audaciae. Constat, enim quod repre-
mire in idem residu quoque *cohibere*, & quod est moderationis
timoris. Non est ergo contra authorum doctrinam intellectum, quod
fortitudo est cohibitorum timoris & audaciae, nec quod fortitudo
est moderationis utriusque: ac per hoc totus labor arguendus in
oppositum contra S. Thom. vanus fuit. Secundo dicendum est,

quod author proprio loquendo, opinione dicitur
vitis est, ad infinitandum, quod non potest
mentientiam cum audacia, que animositate
cum timore, que retrocessum quendam
tutio in animi virilitate conflit, ut non
quod est specialis virtus habet de-
terminata materiam, coadiuat ad
resistendum impugnationibus on-
num vitorum. Qui enim poterit
firmiter stare in his que sunt diffi-
cillima ad sustinendum, colligunt
est, quod si donec ad resistendum
alij, que sunt minus difficili-

G AD TERTIVM dicendum, quid obiectio illa procedit de fortitudine primo modo dicta.

ARTICVLVS III.

*Vtrum fortitudo sit circa timores,
et audacias.*

AD TERTIVM sic proceditur.
Viderat, quod fortitudo non
sit circa timores, & audacias. Di-
cit enim * Greg. 7. Moral. Iustitia
fortitudo est carnem vincere, pro-
prijs voluptatibus contrarie, de-
lectationem praeferens vita exiguere.
ergo fortitudo magis
detur esse circa delectationes,
quam circa timores, & audacias.

ponitur virtus extre^m, nec equa dura
utrumque excludat. Vnde fortis omnia
quam timori, licet neuer sit confitit, ha-
more quam audacia: & magis commu-
nione audacia. Et propter reprobationem
timoris quam audacia, utique non
elegant probationem: quoniam & experientia
non iolum afferat actus fortis, sed
fugere. Audacia autem factus animi
gredi. Et in 2. Ethic. confidetur accep-
tum similius iuritus decline. Confidetur
virilitas animi est autem quantum lo-
Martini argumenta una sunt inveniuntur.
¶ In repsonfione ad tertium evidetur
Martino ibidem occurrit, quo ad dom. fum-
ibi dicunt, quod tumor & audiencia
licet maior. Evidit enim hoc non auctoritate
licet si idem obiectum realiter impingu-
miserit, tum vero obiectum immunitate
audacia autem est affibile. In cuiusque
Eum fortius nisi ponit terrible, non
concarinat et timendo, ut dictum. Non
affibile secundum quod humilitate mor-
tuum incedit uero rationem mali. Se-
nem, quod non farisat a gumento
formidans sicut terrible: & ipsa tem-
pore circa affibile fermentum in plu-
tione indicatur.
¶ Ad euidem: nitorum recolleretur
ad audaciam tristitia, brevitate
temporis, & audacia tristitia, brevitate
temporis.